

ALMA ROMA

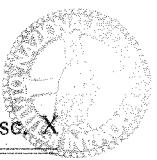
Per.
Lat
011

C. DEL VECCHIO.

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

Nuperrime prodiit

JOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteris nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venumdantur eiusdem auctoris Mileiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

Fridianus - Francisculi prandium.

Singulae pretio italic. libell. 2.

Supersunt quoque nonnulla exemplaria operis, cui titulus:

PARVUM ANTIBARBARUM

Ven. lib. 8.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 450 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 900, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXXXIII est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicis lib. 30 exaequias; *ante solvendum rectoque tramite* mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96*.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA¹

DE ADVERBIIS

De quibusdam adverbii eleganter
omittendis.

I. – Adverbia quae in lingua vernacula usurpantur ad alterum vocabulum definiendum, latine omittuntur, quem eorum sensus

1º) vel alteri vocabulo iam inest; v. g.: *Devincere* (= perfecte vincere) (Caes., *De Bel. gal.* VII, 34, 1) – *Pernoscere* (Cic., *Fat.* 5, 10) – *Singularis* (= singulariter gravis) poena (Cic., *Cat.* IV, 4, 7). *Singularia* (= singulariter adulantia) verba (Cic., *Cat.* IV, 3, 5).

Iustitia eas res spernit et neglit ad quas plerique inflammati aviditate *rapiuntur* (= necessarie trahuntur) (Cic.).

2º) vel ex contextu appareat, aut ex ipso vocabulorum loco; 2 v. g.:

Praelium a (*vere*) punica coepit fratre (Tit. Liv., XXII, 48, 1).

Incolumenti suae (*satis*) consulere (Cic., *Phil.* II, 15, 38).

Ipsius Appii (*adhuc*) exstat oratio (Cic., *De Sen.* 6, 16).

Cato litteras graecas (*iam*) senex didicit (Cic.).

Tum Catulus: «(*Vere*) est, inquit, ut dicis». (Cic., *De orat.* II, 36, 152).

Ingemiscere (*tantummodo*) nonnunquam viro concessum est, idque (*tantummodo*) raro (Cic.).

Haec regula servatur ad vitandum pleonasmum.

II. – Admirationis exclamatio latine non admittit negationem, nisi sensus est negativus; v. g.;

Quam multos scriptores rerum suarum secum habuisse dicitur! (Cic., *Pro Archia*, 9).

Quoties iam, quoties tibi extorta est sica ista de manibus! (Cic., *Cat.* I, 6).

Quam non est facilis virtus! (Cic., *Attic.*, VII, 1).

III. – Post «*non modo*» fere non exprimitur altera negatio, quum sequitur particula «*ne... quidem*», et utrique membro verbum est unum et idem; v. g.:

¹ Cfr. fasc. sup.

a) *Tantummodo* retinetur praesertim cum numeralibus et pronominibus quantitatis: *unus, pauci...* etc. ...

b) Quum admirationem exprimimus aut indignationem in rem quae evenire nequit, particulas interrogativas omittimus, quae vocis sono intelliguntur; v. g.: Haec credis? Pugnantia te loqui non vides? (Cic.).

Familia quae *non modo* (non) dominatum, sed *ne* potentiam *quidem* cuiusquam ferre *potuit* (Cic., *Phil.* 2).

Talis vir *non modo* (non) facere, sed *ne* cogitare *quidem* quidquam *audebit* (Cic., *De Off.* III, 19).

Adsentatio quae *non modo* (non) amico, sed *ne* libero *quidem* digna est (Cic., *De Am.* 24, 89).

Regnum (quod est) *non modo* (non) Romano homini, sed *ne* Persae *quidem* tolerabile (Cic., *Attic.* 108).

Is *non modo* hoc *non perfecit*, sed crux infelici *comparabatur* (Cic., *De Suppl.* 62, 162).

Non modo frumenta matura *non erant*, sed *ne* pabuli *quidem* satis magna copia *suppetebat* (Caes.).

Quorum *non modo* nemo *exclamavit* unquam, sed *ne* *ingemuit* *quidem* (Cic.).

Non modo... sed (vel *verum*) usurpatur quum a maiori ad minus procedimus, sicut et *non dicam... sed*; v. g.:

Quae civitas est in Asia, quae *non modo* unius imperatoris, *sed* unius tribuni militum animos ac spiritus capere possit? (Cic., *Pro Leg. Man.* 22).

Video et ex iis quae legi et audivi intelligo, in qua civitate *non modo* legatus populi Romani circumcessus, *non modo* igni, ferro, manu, copiis oppugnatus, *sed* aliqua ex parte violatus sit, nisi publice satisfactum sit, ei civitati bellum indici atque inferri solere (Cic., *Verr.* I, 31).¹

IV. - Adverbium « *scilicet* », quo explicetur vox quae proxime praecessit, plerumque negligitur; v. g.:

¹ Quum a minori ad maius procedimus, coniunctionis *sed*, *verum*, additur particula *etiam*; v. g.: Cicero *non modo* (vel *non solum*, *non tantum*) privatrum causas egit, *sed etiam* difficilimis temporibus rempublicam gubernavit — *Non solum* audivi, *verum etiam* vidi. — Haec est virtus *non solum* maxima, *sed etiam* mater virtutum (Cic., *Pro Plancio*, 39).

Qualem acceperim rempublicam intellico, (*scilicet*) plenam sollicitudinis (Cic., *De lege agr.* 2, 3).

Balbus mihi confirmavit te divitem futurum. Id utrum more Romano locutus sit, (*scilicet*) bene nummatum te futurum; an, quo modo Stoici dicunt, omnes esse divites qui caelo et terra frui possint, postea videro (Cic., *Fam.* VII, 16).

De quibusdam adverbii eleganter addendis.

I. - Adverbia « *sic*, *ita*, *ideo* » etc.... saepe videntur inutiliter praeposta verbo: sed reipsa praenuntiant sententiam quae ab hoc verbo pendet, eique maiorem attentionem conciliant; ¹ v. g.:

Sed tamen *sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse* (Cic., *Fam.* XIII, 57).

Quum sibi *ita persuasisset ipse, meas de se accurate scriptas litteras maximum apud te pondus habituras* (Cic., *Fam.* XIII, 10).

Putaret me *idcirco discedere, quod quosdam homines oculi mei ferre non possent* (Cic., *Fam.* IX, 2).

Ideo Claudio Pulcher *retulit*, ut C. Verres posset auferre? (Cic., *Verr.* VI, 4).

¹ Item pronomina neutra: *hoc*, *illud*, *id*; v. g.: *Hoc te intelligere volo: per graviter illum esse offensum* (Cic., *Att.* I, 10). — *Te illud admoneo, ut quotidie meditere: resistendum esse iracundiae* (Cic., *Ad Quint. fratr.* I, 1). — Inter omnes hoc constat: *virorum esse fortium toleranter dolorem pati* (Cic., *Tusc.* II, 18, 43). — Nec vero *id effici posse confido, ut omnes adolescentes se ad haec studia convertant* (Cic., *De Divinatione*, II, § 5).

NB. - a) Pronomen apponi potest substantivo; v. g.: *Haec benignitas etiam reipublicae utilis est: redimi a servitate captos, locupletari pauperiores* (Cic.).

b) Haec adverbia aut pronomina magis strictam statuant correlationem logicam inter binas propositiones. Quod est latine linguae indoli maxime consentaneum.

II. - Adverbia « *potius* » et « *magis* » redundant post comparativos et post *malo*, *praesto*... etc.; ¹ v. g.:

Mihi in tanto omnium mortalium odio quaevis fuga *potius*, quam ulla provincia, esset *optatior* (Cic., *In Pis.* 14).

Uticae *potius* quam Romae esse *maluisse* (Cic., *Pro Lig.* 2).

Populus dabit consulatum ei qui *magis* vere vincere, quam diu imperare *malit* (Tit. Liv., XXII, 34).

III. - Ad augendam elocutionis vim, Latini vocibus interrogativis eleganter addunt adverbium « *tandem* », quod admirationem exprimit aut vehementius instat; v. g.: ²

Quid tandem agebatis? (Cic., *Rep.* I, 13, 19).

Quousque tandem abutere patientia nostra? (Cic., *Cat.* I, 1, 1).

Hoc per ipsos deos de quibus loquimur, *quale tandem est?* (Cic., *De Nat. deor.* I, 38).

Quod genus tandem est istud ostentationis et gloriae? (Cic., *Pro Rab.* I, 14).

Quo tandem illum maerore afflictum esse et profligatum putatis? (Cic., *Cat.* II, 1).

Quorsum tandem aut cur ista quaeris? (Cic., *De Leg.* I, 1).

Utrum hic tandem disceptationem et cogitationem veritatis, an innocentiae labem aliquam aut ruinam fore putatis? (Cic., *Flac.* 10).

¹ a) Iam continetur ipso comparativo aut verbo.

b) Similis est pleonasmus adverbiorum *prius*, *ante*, *rursus*, *simil* cum verbis ex *prae*, *ante*, *re* et *cum* compositis; v. g.: *Rursus reverti*. - *Multa currunt simul*.

² a) *Omnino protandem quandoque usurpatur*; v. g.: *Quid enim est omnino hoc ipsum diu; in quo est aliiquid extrellum?* (Cic., *Pro Marc.*, 9);

b) Non raro « *tandem* » adiungitur adverbio « *ali quando* », maioris explicationis gratia; v. g.: *Tandem aliquando*, Quirites, L. Catilinam Urbe elecimus (Cic., *Catil.* II, 1). — Spes est hunc infelicem *ali quando tandem* posse consistere (Cic., *Ad Quint. fratr.*, 30).

IV. - Adverbium « *adeo* » videtur aliquando otiosum esse; vel, si quid significat, ponitur pro « *certe* »; v. g.: ¹

Is *adeo tu es* (Cic.).

Magis *adeo* id facilitate, quam alia ulla culpa mea contigit (Cic., *De Orat.* II, 4).

Hinc *adeo* media est nobis via (Verg., *Eclig.* 9, 59).

(*Ad proximum numerum*).

S. Leonardi in *Helvetia*.

I. Jss.

ARCHAEOLOGICAE NOTAE

De locis Deorum cultui mancipatis.²

Quo maius sacris aedibus decus compararetur, supra structurae splendorem adiecta quaedam etiam ornamenta sunt. Huius generis fuerunt *Picturae*, *Clypei*, *Spolia*.

De picturis satis sint duo exempla. Cicero in *Verr.* (IV, 55): « Pugna - inquit - erat equestris Agathoclis regis in tabulas picta praeclarare ». His autem tabulis interiores templi partes vestiebantur. Et referente Plinio (XXXV, 4): « Victoriae suae Asiaticae tabulam in Capitolio posuit L. Scipio ».

Clypeos, quos hic audis, noli ad bellum usum factos existimare. Fuerunt hi ingentes disci ex metallo, illustrum saepe virorum imagines, placeraque gesta insculpta repraesentantes. Talem primo Apollinus Claudio maiorum suorum effigies et titulos honorum exhibentem posuit in aede Bellonae, ut posteris tradidit Plinius.³ Simile dein per alias factitatum.

¹ Hic sensus habetur praesertim post pronomina; v. g.: *Ego adeo, tute adeo, ille adeo... etc...*; et praesertim etiam post adverbia; v. g.: *Sic adeo, iam adeo, hinc adeo, ergo adeo... etc...*

² Cfr. fasc. sup.

³ XXXV, 3.

Huc etiam coniici potest *Clypeus Martius*; de quo Livius (XXV, 39), postquam narravit victoriam a Romanis duce Martio de Poenis habitam, atque in reliqua praeda « fuisse clypeum argenteum pondo centum triginta octo, cum imagine Barchini Asdrubalis », paullo inde post subiicit: « Monumentum victoriae eius de Poenis usque ad incensum Capitolium fuisse in templo Clypeum Martium appellatum, cum imagine Asdrubalis ».¹

Sed iam frequentiorem ad tempora ornanda clypearum usum disce ab eodem Livio (XXXV, 41), sic dicente: « Damatorum quadrigae inauratae in Capitolio positae in cella Iovis supra fastigium aediculae, et XII clypea inaurata ».

Hostilibus quoque spoliis adornare delubra solitum fuit. Ita apud ipsum Livium (X, 46): « Aedem Quirini exornavit hostium spoliis; quorum tanta multitudo fuit, ut non templum tantum forumque his ornaretur, sed sociis etiam colonisque finitimis ad templorum locorumque publicorum ornatum dividerentur ».

Ex eoque more canit Vergilius:

*Multaque praeterea sacris in postibus arma,
Captivi pendent currus, curvaeque secures,
Et cristae capitum, et portarum ingentia claustra,
Speculaque, clypeique, ereptaque rostra carinis.*²

* *

At de Aris tandem aliquid dicamus.

Diu antequam a mortalibus excitarentur tempora, fuisse Aras ad sacra facienda structas accepimus. Itaque quo tempore consuetudo haec viguit, erectae illae ubivis sub dio fuerunt, in viis, in silvis, maximeque sub alicuius arboris protegentibus simul atque operantibus ramis.

¹ Referri tamen id exemplum possit etiam ad Spolia, de quibus mox.

² Aen., VII, 183

Quod postremum sectatus Maro de Priami domo haec protulit:

*Aedibus in mediis, nudoque sub aetheris axe
Ingens Ara fuit, iuxtaque veterrima laurus
Incumbens Arac, atque umbra complexa Penates.*³

Aedificatis vero templis, statim locum ibi suum quasi iure proprio obtinuerunt Arae, et quidem media in aede ante cellam.

Verum et post exstructa tempia per frequentes tamen fuisse subdiales aras certo certius est. Plures profecto huiusmodi ad unam Romam spectantes numerantur; quae solae aperto sub caelo fuerint. Saepe quoque in inscriptionibus unius aerae, utique extra aedem positae, aliquando etiam sacerdotis ei mancipati, fit mentio.

Altiores humilioresve fieri solebant aerae, prout magis minusve eminentes habebantur Dii, quibus dedicarentur. Itaque Iovi aliisque Superis excelsissimas; valde autem depressas Vestae, Telluri, Mari, utpote terrestribus Diis, confieri suevisse testatur Vitruvius.⁴ Atque illae quidem ab altitudine proprie *Altaria* nuncupatae; quamquam vix unquam id discrimen scriptores servant.

Confici Arae solitae ferme sunt e lapide; quas tamen interdum vel ex latere, vel alia ex materia structas constat. Ita apud Ovidium:

*Araque gramineo viridis de caespite fiat.*⁵

Quod plane ipsum habemus ab illo Flacci:

*Quid velint flores, et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Caespite vivo.*⁶

Praeter consuetam formam, qua Arae quadrangulæ erant, rotundas etiam existisset nummi significant.

Quod Aris suorum Deorum nomina

¹ Aen., II, 512.

² VITR., VI, 8.

³ OVID., Trist., V, 5.

⁴ HORAT., Od., IV, 8.

inscribi solerent, manifestum, si aliunde minus, e celebri illa inscriptione fit, quam aerae affictam Athenis se legisse Apostolus affirmat: *ΑΓΝΩΣΘΩ ΘΕΩ (Ignoto Deo).*⁷

Hoc vero ipsum factitatum scias in Mensis suo templorum usui attributis, ut eis epigramma aliquod apponenteret; quale hoc memoratum a Tullio: *BONORUM DEORUM.*⁸

Sollemnis etiam consuetudo fuit, ut ornarentur Arae taeniis laneis, frondibus floribusque. De singulis suppeditant scriptores exempla. Ita Propertius (IV, 6):

Terque focum circa laneus orbis eat.

Et Vergilius:

*Sacre Deum nexas ornatae torquibus aerae.*⁹

Atque Ovidius:

*Fumida cingatur florentibus ara coronis.*¹⁰

Quantus autem de Aris esset religionis sensus, vel ex hoc intelligi potest, quod, ut fides omnis iuramento constaret, iurantes tangerent aras. Ex quo more apud Vergilium:

*Tango aras, mediosque ignes, et Numina testor.*¹¹

* *

Restat ut de templorum dedicationibus pauca addamus.

Provisum per ethnicos illos homines sedulo fuerat, ut sua templorum *Dedicationes* (videlicet *Consecrationes*) religiose simul et magnifice peragerentur.

Primum igitur ita veteris instituti ratio tulit, ut non fere nisi a consule, aut imperatore, viris nempe primariis, tempa dicarentur. Meminit de hoc Livius (IX, 46); ubi refertur etiam tamquam res a more plane aliena, quod C. Flavius aedilis

¹ Act., XVII, 23.

² CIC., De Nat. Deor., III, 34.

³ VERG., Georg., IV, 176.

⁴ OVID., Trist., III, 13.

⁵ Aen., XII, 201.

curlis aedem Concordiae dedicavisset. Per quam occasionem, ne quid simile in posterum fieret, « latum ad populum est, ne quis templum aramve iniussu senatus, aut tribunorum plebis partis maioris dedicaret ». Ceterum alias quoque a magistris, censorem, praetorem, nec raro alterum e duumviris aedis locandae sciendae, dedicavisse patet.¹²

In ipsa dedicatione pontifex « praeibat verba », ab eo, qui dedicationi praeerat, singula pronuntianda. In quo toto ea maxima cura erat, ut expedite omnia, clare, recteque proferrentur. Cuius rei exemplo sit, quod tradit Plinius: « Metellum pontificem - inquit - adeo inexplanatae (linguae) fuisse accepimus, ut multis mensibus tortus credatur, dum meditatur in dedicanda aede Opis vere dicere ».¹³

Quum verba praeibat pontifex, interim templi postes tenebat. Unde est apud Tullium¹⁴ sermocinatio illa Clodii ad dedicationem pontifices vocantis: « Ades, ades, Luculli, Servili, dum dedico domum Ciceronis, ut mihi praebeatis, postemque teneatis ». Quo caeremoniae genere id adsificantum ratus est Servius ad III Georg., 16, quod iam aedes illa ab humano usu secreta, a Numine, cui dicabatur, teneri incepit.

Quemadmodum vero ad iustum verborum pronuntiationem opus id erat, ut ne lingua balbutiret haerereturque; ita ad rectam postium prehensionem requirebatur, ne manus contremiseret. Quo utroque vitio laborasse domus sua dedicationem arguit Cicero,¹⁵ quem inquit: « Qui (pontifex) aut nihil dixit... aut, si dixit aliquid, verbis haesitantibus, postemque tremebunda manu tetigit. Certe nihil caste, nihil more institutoque perfecit ».

¹ LIV., XXXIV, 53 et alibi.

² PLIN., XII, 37.

³ Pro domo sua, 52.

⁴ Ibid., 52.

Sed praeterea necesse universae munieris perfunctioni fuit, ut mens penitus in hoc intenta nec turbaretur unquam, nec alio evagaretur. Quocirca nihil valere ait Tullius¹ quod quis « mente aut lingua titubante fecisse dicatur ».

Dedicationis sollemnia iudorum editio sequi solebat. Ita apud Livium: « Per idem fere tempus aedes Matris magnae Idaeae dedicata est... iudique ob dedicationem eius facti; quos primos scenicos fuisse Veneritis Antias est auctor, Megalesia appellatos ».²

Et narrante Plinio: « Pompeii altero consulatu dedicatione templi Veneris Vetricis pugnavere in circo (elephant) viventi ».³

Alia exempla non desunt, et cum Vergilio finem faciemus; qui de re in III *Georgic.* 13 cecinit:

Et viridi in campo templum de marmore ponam.

*In medio mihi Caesar erit, templumque tenebit,
Illi vitor ego et Tyrio conspectus in ostro
Centum quadriungos agitabo ad flumina currus.*

S. A.

EX ARGENTINA REPUBLICA

De Eucharistico Oecumenico Coetu in Argentina Republica celebrando.

Proximo anno, mense Octobri, Bonaërensis urbs, Reipublicae Argentinae caput, erit sedes tricesimi et alterius Eucharistici Oecumenici Coetus, quos tertio quoque anno magnificentissimo cultu Ecclesia celebrazione consuevit.

Optimo consilio haec civitas nostra ad hoc maximum Iesu Christi triumphum

¹ *Pro domo sua*, 51.

² *Liv.*, XXXVI, 36.

³ *PLIN.*, VIII, 7.

electa est, quippe quae fundationis antiquitate, dominationis vi, artium atque disciplinarum incremento, areae amplitudine, incolarum frequentia (vices centena millia et ultra!) aedium, templorum, viarum, platearum pulchritudine, commerciorum naviitate, hospitiorum facilitate, locomotionis instrumentis aliisque causis principem locum inter omnes Americae Meridionalis civitates, nullo homine discrepante, obtinet.

Sed etiam religionis, et praesertim Eucharistiae titulo iure meritoque gloriatur civitas Argentinorum metropolis. Revera, anno superioris saeculi sexto, quo tempore, Napoleonis Imperatoris causa, magna inter Hispaniam et Angliam dissensio ferbuit, ingens Anglorum exercitus classe transvectus, duce Berresford, iure gentium posthabito, incredibili audacia urbe Bonaërensi, tunc temporis Hispaniarum colonia, ex improviso potitus est eo quidem facilius quo celerius Raphaël de Sobremonts, regis Hispaniae vices gerens, urbe per ignaviam relicta, Cordubam aufugebat.

Sed populus Bonaërensis incredibile memoratu est quanta displicentia, quantaque invidia usurpatores britannicos habuerit atque invitus eorum iugum sustinuerit hac potissimum ratione, quod milites illi, lutherana lue infecti et ex secundis rebus insolentes, ita exercitio eucharisticci cultus impedimento erant, ut ad vitandas irreverentias atque profanationes erga Ssñmum Sacramentum, tempora clausa permanerent actusque liturgici absque sollempni pompa agerentur; quae omnia summa tristitia, maximoque dolore Bonaërenses fideles religiosissimos homines afficiebat.

Tum vero religionis tuendae, neconon eucharistici cultus vindicandi gratia, potius quam libertate freti, populus ille, qui iam multa industria virtutis signa dederat, invocato Dei praesidio Missaque audit, tanto impetu in Britannicos irruit, ut eos penitus profligari.

Ea tempestate patres civitatis, quo fa-

cilius hostem opprimerent atque depellerent, Sanctam Claram Patronam minorum urbis elegerunt: fertur enim haec praeclara virgo assisiensis vas Ssñmum Sacramenti suis manibus sustinens, Saracenos impiissimos homines monasterium obsidentes fugasse; ita etiam Bonaërenses cives sacra Eucharistia muniti, tamquam leones effecti, haereticos illos S. Eucharistiae infensos homines, etsi multitudine et rei militaris peritia et armis validiores, captam urbem paucis post deditiōnē diebus restituere coegerunt: quae victoria evenit ipsa die XII mensis Augusti, Sanctae Clarae dicata.

Gloriosissimis igitur cum fastis eucharisticis Bonaërensis et Argentinorum libertas connectitur.

Civitas maxima cum iucunditate, summa cum diligentia *tamquam sponsa ornata viro suo* (Apoc. XXI, 2), ad celebrationem tanti Congressus sese disponit; nihil profecto inexploratum relinquet, ut gloria, apparatu, frequentia, fructibus, XXXII hic Coetus Eucharisticus inter omnes praeteritos excellat, aut saltem ne sit iis inferior; iamdiu servet opus inter praeclaros et piissimos catholicos, sive sacerdotes sive laicos, ab Archiepiscopo designatos, ut omnibus rebus consulant quae ad rectam totius Conventus ordinationem pertinent.

Quinque iam habitae sunt in totidem civitatis templis sollemnes supplications ad divinum auxilium super futurum conventum obtinendum; optimae praelusiones erunt parvi Convertus eucharistici dioecesani, quae in praecipuis reipublicae civitatibus magno fidelium concursu celebrabuntur. Eminentissimi S. R. E. Cardinales, Episcopi atque praeclarissimi viri se ad coetum venturos promiserunt, alii nobilissimas adhaesionis litteras mittendas curavere. In senatu quoque et apud supremum reipublicae Moderatorem quaestio nunc agitur de augendo dioecesum nu-

mero, quo nobilis sacra Argentinæ ecclesiae hierarchia et reipublicae dignitati et incolarum incremento respondeat; quam rem ad optimum exitum feliciter esse per venturam eorum nemo est qui neget penes quos est illam persolvere.

Quid plura? Summus etiam Pontifex mense Martio huius anni loquens cum Excmo atque Rmō Iacobo Copello Archiepiscopo Bonaërensi, quem sacri pallii imponendi causa in Urbem accersivit, de omnibus rebus certior fieri voluit quibus proximus Coetus comparatur, illustrissimo praesuli gratulatus est de Argentinorum pietate erga Ssñmam Eucharistiam, benedictione donavit eos omnes qui ad exitum Coetus laborant, et spem suam firmam ostendit hunc maximum convenutum plurimos atque uberrimos sanctificationis fructus Americae Columbianaे populis. Reipublicae Argentinæ praesertim, esse allaturum.

Faxit Deus ut vota tanti Pontificis adimpleantur; Maria Ssñmam Luxanensis, caelestis populorum Patrona quos unda subluit Platensis fluminis, Sanctus Martinus Turonensis, Patronus Archidiaeceseos, Sanctus Paschalis Baylon, Protector coetuum eucharisticorum, Sancti etiam apostoli qui has regiones verbi praeconio et sanguinis effusione ad Christi fidem perduxerunt, intercedant efficaciter apud Deum pro triumpho divinae Eucharistiae in hoc primo Americae Meridionalis conuentu.

Cordubae, mense Augusto MCMXXXIII.

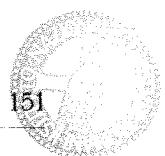
P. ARDIZZONE.

Optabile est et mihi praeclarum usque ad ultimam discere senectutem, quoniam nulla aetas ad perdiscendum sufficere potest.

S. GREG. NAZIANZ.

Vera hominis scientia est imperfectum se nosse.

S. AUGUSTINUS.

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE
LATINE VULGATAE

NOTAE.**DE POSITRONIBUS EXSISTENTIA.**

Theoria electronica, quae ab initio huius saeculi inducta est ad explicanda phoenomena quae ex conductione electrica in metallis locum habent, duplum generatim corpusculorum speciem respiciebat, positivorum nempe et negativorum.

Sed quum ex inquisitione experimentali nonnisi negativi electrones apparerent, et corpuscula positiva semper cum materia ponderabili coniuncta viderentur, paulatim cultores theoriae physicae in hoc contendere coeperunt, ut explicarent per solum motum electronum phoenomena electrica in metallis.

In quibusdam tamen effectibus, et praesertim in iis qui effectus electromagnetici dicuntur, theoria dualistica necessario inducenda videbatur. Sed quo iure theoriam dicere possemus de corpusculis positivis, si experientia ea non detegeret?

Sed, en, corpuscula positiva nunc et ipsa in rerum natura existere edocti sumus.

Anno elapso dr. Anderson, in quasdam radiorum cosmicorum manifestaciones inquirens, hypothesis proposuit admittendi existentiam corpusculorum positivorum ad eas explicandas, nomenque proposuit iis tribendum, « positrones ».

Res quidem, primo tempore, diffidentes invenit aures. Initio tamen huius anni, doctores Blackett et Occhialini in Anglia, in rem ex professo profundius inquirere statuerunt, et in perscrutandis traectoriis radiationis, in capsula expansionis, invenierunt quaedam ex iis nonnisi a corpusculis positivis, et quidem eiusdem massae

ataque illa quae electronis pertinet, procedere necesse esse.

Iterum mense martio Chadwick Blackett et Occhialini examini subiecerunt radiationes ex polonio et berillio procedentes, in lamina cuprica receptas; et in regione anodica, hoc est iuxta cuprum, traectoria corpusculorum positivorum detergunt, quae certe ex cupro electa erant.

Parisiis etiam domina Curie et doctor Joliet huiusmodi pervestigationes instituerunt et in eamdem sententiam conveneunt.

Animadverterunt insuper, exponendo radiationi laminam plumbeam, rationem corpusculorum positivorum ad corpuscula negativa esse ut quatuor ad decem. Si vero loco plumbi exponebatur aluminium, nullum positivum corpusculum aderat.

Apparet ergo quaedam saltem metalla, ut cuprum et plumbum, radiationibus exposita, ad corpuscula positiva emittenda apta esse.

Qui ergo electrones, et tantum negativa electricitate praediti, dicebantur, nunc sub duplice specie extare dicendi sunt, positivi nempe et negativi. Et si primi « positronum », alteri « negatronum » nomen habebunt, ut iam propositum est.

Qui autem dicendum est de protonis? Doctor Anderson, mense maio huius anni, hypothesim proposuit protonem componi ex neutrone et positrone. Nec desunt argumenta in favorem huius hypotheseos, et quidem ex computatione momenti magnetici deducta.

Si res ita se habent, id quod « neutron » dicebamus, ex protone et electrone negativo compositum, nunc dicendum potius erit corpusculum primitivum et simplex.

Elementa ergo, quibus atomus constat tria sunt: neutrones, positrones, negatrones.

Neutrones elementa primitiva materiae ponderabilis constituant, positrones ele-

menta electrica positiva, negatrones elementa electrica negativa.

Si per aequationem symbolicam atoomum quemdam repraesentare statuimus, scribere possumus $A = \mu + p + n$ in qua μ numerum neutronum significabit, p numerum positronum et n negatronum.

Pondus atomicum per ipsum numerum μ mensurabitur; numerus vero atomicus Z per differentiam inter p et n , h. e. $Z = p - n$.

« Isotopes » erunt atomi, quibus idem numerus Z congruit, sed non idem μ .

In applicandis vero analyticis processibus sequi licet rationes iam a Riecke vel a Drude propositas, quam tamen duplum corpusculorum speciem inducere non omitteramus, ut ipsi primitus docuerunt.

Et forte ad aptiores formulas et conclusiones pertingere in quibusdam, quae huc usque parum satisfacere videbantur, datum erit.

I. GIANFRANCESCHI.

NOTITIAE.**DE DISTRIBUTIONE RADIORUM COSMICORUM IUXTA LATITUDINEM.**

Ex recentioribus experienciis a dre. Compton institutis appareat contentionem radiationis cosmicae reapse pendere a latitudine. Et quidem intentio in altioribus latitudinibus maior exstat quam iuxta linem aequatoriale ratione 14 per centum si ad mare metiat, ad 33 per centum si ad altitudinem 4.000 metrorum.

Haec maior intentio quae iuxta terrae polos invenitur, clare innuit ad actionem campi magnetici terrestris. Quae tamen actio in radiis cosmicis non tantum in inferioribus atmosphaerae stratis admittenda est, sed potius in altioribus.

Duplex insuper admittenda videtur radiatio; primaria nempe et secundaria; quarum prima a spatiis cosmicis advenit, altera in aere efformatur.

DE QUODAM NOVO EFFECTU PHOTOELECTRICO.

Kikoin et Noskow in « Instituto physico-technico » Leningradi novum effectum photoelectricum experti sunt.

Lamina oxidi in aere liquido immersa, et supposita campo magnetico, cuius lineae sint parallelae ipsi laminae, si per radios lucis albae excitetur, vim electromotricem emittit in directionem perpendiculararem tum lucis radiis, tum campo magnetico.

In campo 2.500 gauss vis excitata mensurabatur ad 2 volt cum 7 decimis.

Intentio lucis non influit in intensionem vis excitatae; bene tamen influere qualitas lucis videtur.

Auctores opinantur effectum connecti cum phaenomeno, quod sub nomine *Hall* cognovimus.

DE NOVIS PERVESTIGATIONIBUS IN MAGNETRON.

Novimus, in ampulla electronica quae duos electrodos habeat, et quam nomine *diodo* vocare solemus, oscillationes excitari a nobis posse, si fluxum electronum campo magnetico supponamus. Habetur tunc quod *magnetron* dicimus.

Doctores A. A. Slutkin et D. S. Steinberg, institerunt in excitandis oscillationibus electronicis altae frequentiae in huiusmodi dioidis cum anodo cylindrico.

Aptissima campi dispositio, quam experti sunt, ea est qua lineae magneticae inclinantur ad decem gradus relate ad axem cylindri anodici; intentio magnetica criticum quedam valorem acquirit.

Sic disposito magnetron, oscillationes facile excitari et in circuitum anodicum induci potuerunt.

Undae electricae ita deductae 7 centimetrorum longitudinem habuerunt.

DE PROFUNDISSIMO TEMPERATURAE GRADU.

Iuxta Debye, quem postea et Giauque sequutus est, si sal quoddam paramagne-

ticum, in potenti campo magnetico positum, et sub temperatura helii ebullientis ad minimam pressionem, subito « demagnetizetur », profundissimum temperaturae gradum attinget.

Hac praevisione ducti, doctores de Haas, Wiersma et Kramers, Leidae in trifluorurum cerii experimenta duxerunt.

Iuxta eorum illationes, temperatura ad quam sal descendit est 0,27 K. quae nunquam prius obtenta est. Nam, ut novimus, Kamerlingh Onnes ad 0,82 gradus pervenit, Keesom autem ad 0,71 K.

DE ANHYDRIDE CARBONICA AD INCENDIARIOS CUNICULOS INSTRUENDOS.

Iam aliquot annis in incendiariis cuniculis ad carbonem extrahendum in Anglia anhydrides carbonica inducta est.

Capsulae anhydridem carbonicam liquidam continent ex chalybe formantur, sed fragili disco teguntur. Includitur simul cum anhydride etiam mixtio ignifera, quae per electricam favillam incendatur.

Capsula in petram perforatam immittitur, et a longe per electricam conductionem favilla excitatur. Tunc mixtio calorem prodit, qui anhydridem ex liquido in vaporem transfert cum ingenti pressu, qui discum frangit et petram disrumpit.

Ipsi autem anhydridis vapores ignifugi sunt et innocui. Capsula vero facile redimi potest, et iterum in usum comparari.

DE SPINIS CORONAE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.

Iuxta probabilem sententiam corona spinea, quae imposta fuit capiti Domini Nostri Iesu Christi, dupli constabat parte, fasciculo nempe iuncorum, qui caput circumdaret, et ramis superpositis et insertis.

Fasciculus iuncorum servatur hodie Parisiis, in Ecclesia Dominae Nostrae.

Doctor H. Martelli ex Athenaeo Pisano nuper examini subiecit ramum spinosum qui Pisis asservatur in templo Sanctae

Clarae, et ex Corona Spinea Domini Nostri eum esse recognovit.

Agitur de fragmento arcuato decem fere centimetrorum longitudine, cum duobus internodis, duobus nodis, et quatuor spinis. Due ex istis sunt incurvatae, due autem rectae, quarum vero altera obtruncata.

Ex attenta inspectione Auctor deducit ramum pertinere speciei notae sub nomine *Zizyphus officinarum Medic*, aliter *Zizyphus vulgaris Lam.*

**Clarissimo doctori Pio Carolo Falletti,
R. Athenaei Bononiensis decori, Vincentius Polydori, unus ex discipulis eius, gratulans,**

EPISTOLIUM.

*Iam mihi discipulo veniam concede, Magister,
si nimium propere corde movente loquar.*

*Quid mea Musa canet? Brevius ni tempus haberem,
(cognita festa mihi non fuit ante dies),*

*Istis litterulis prudens non uteor; urget
scribere, ne videar immemor esse tui.*

*Accipe quod mitto grato pro munere carmen,
quod tibi cum placeat denique laetus ero.*

*Te felix habuit studiorum Felsina mater,
te decus historiae quae nova, prisca docet.*

*Te felix habuit multos venerata per annos,
ornatum coluit te probitate virum.*

*Qui sim, qui fuerim tacitus fortasse rogabis,
at nunc qui fuerim non meminisse iuvat.*

*Hoc satis: ipse fui peregrinus semper alumnus;
exhausi monitus non semel ipse tuos.*

*Me quoque discipulum perdocta Bononia vidi;
at non assiduum, dum fera bella fremunt.*

*Tempora dum repeto studiis transacta decoris,
o tua mi quotes mitis imago reddit!*

*Te video placidum vultu, te fronte serenum;
en gravis incedis, limina nota petis.*

*Occurrunt iuvenes, grata te voce salutant;
quam bene te doctum densa corona premit!*

*Iam Praeceptor ades; superans subsellia scandis:
vox tua clara sonat; nobilis aula silet.*

*Aurea nunc sapiens recludis scrinia; miro
ordine proponis saecula, facta, viros.*

*Vivere, quae revocas, intentis cuncta videntur,
Auctor, discipulis, o venerande, tuis.*

*Te sequor ipse sitens; imposto fine loquendi,
protinus accensis plausibus aula tonat.*

*Quoties patrios celebrasti, candide, fastos!
qui vigor in dictis! quae tua pura fides!*

*Quot pia virtutis memorans exempla dedisti!
haec simul in nostro pectore fixa manent.*

*Nunc tibi Doctori meriti tribuantur honores,
nunc tibi collegae munera grata parant.*

*Florea discipuli componunt serta Magistro,
ingens dum socio carmine coetus ovat.*

*Quam bene Taurini peragunt haec festa colentes,
auspice qui patris praesidet urbe scholis.*

*Te, Pie, concelebrant comites carique sodales;
te, quibus ostensem nunc aperitur iter.*

*Quot tibi discipuli tenerum testantur amorem!
non ego, si spectas, ultimus inter eos.*

*Ne mea despicias ignotis omina causis,
adprecor utque libens pauca relata legas.*

*Adprecor, ut vivas permultos laetus in annos,
rideat utque micans haec tibi clara dies.*

*Adprecor, ut mediis coniunctis pace fruaris.
longaque permaneat parta labore quies.*

*Fulgeat, o merito! studiorum fama perennis;
nomine posteritas fulgeat usque tuo.*

*Quid moror? inceptum praestat concludere carmen,
quod rude procedit, quippe nitore carens.*

*Taedia si peperim, veniam concede roganti:
hos calamo scripsi nam properante modos.*

*Forsitan ipse minus, meditans, indigna dedissem,
ni mihi scribenti labilis hora foret.*

*Si qui corrigeret nititur ira superatur, oppri-
mit antequam corrigit. Nam dum plus quam debet
accenditur, sub instae ultionis obtentu ad immani-
tatem crudelitatis effraenatur.*

S. AMBROSIUS.

COLLOQUIA LATINA

XXI.

Praecepta educationis.¹

BERNARDUS, GENESIUS.

BERNARDUS. - Quaenam est isthaec tanta, et tam subita mutatio? Inter Ovidii Metamorphoses posset referri.

GENESIUS. - In peius ne, an in melius?

BERN. - In melius, mea sententia: si quidem ab exteriore cultu, gestu, verbis, actionibus bonam mentem licet aestimare ac colligere.

GEN. - Est ergo quod mihi possis gratulari, sodalis iucundissime.

BERN. - Ego vero et gratulor tibi, et ut pergas exhortor, magna que in dies bonae istius frugis ut capias incrementa, Deum et Caelites omnes compreco. Sed amabo ne invideas familiari tuo caro artem adeo praestantem ac praecaram, quae brevi tempore tantum humano pectori probitatis instillet.

GEN. - Ars et fons rivi huius uberrimi est Firminus, si eum nosti.

BERN. - Quis non novit virum, ut a patre et maioribus natu audivi, ingentis prudentiae atque usus rerum, huic nostrae civitati non notum modo, sed carum et non paucis venerabilem? O te felicem, qui illum proprius audiveris et sis cum eo familiariter versatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compositionem morum!

GEN. - Quanto tu felicior, cui haec domi nascuntur, quod aiunt; et potes non semel aut iterum, ut ego, sed quotidie, quoties libuerit, talem patrem audire, maximis et utilissimis de rebus sapienter disserentem.

BERN. - Omitte nunc ista; de te et Firmino procedat sermo institutus.

¹ Ex colloquis I. L. VIVES, Passim retractavit ho- diernisque moribus aptavit I. F.

GEN. - Taceamus igitur de patre tuo, quando ita est tibi cordi: redeamus ad Firminum. Nihil viri illius sermone dulcissimus, nihil consiliis cordatus, nihil praeceptis gravius, prudentius, sancius. Itaque gustu hoc, quem mihi ille de se praebuit, aucta et incensa est mihi mirum in modum sitis hauriendi ex tam dulci fonte sapientiae. Narrant qui antiquas historias describunt, fontes fuisse admirabilis naturae, quorum alii inebrarent, alii ebrietatem tollerent, alii stuporem immitterent, alii somnum: fontem hunc nostri temporis eam ego vim habere expertus sum, ut ex bruto efficiat hominem, ex perduto et nequam frugem, ex homine Angelum.

BERN. - Possim ne et ego ex eodem fonte aliiquid, vel extremis labiis, delibare?

GEN. - Quid ni possis? Domum tibi, ubi habitat, commostrabo.

BERN. - Istud quidem alias: tu nunc inter deambulandum - (aut assideamus, si libet) - aliquot mihi refer ex illius praeceptionibus, quas optimas esse et potissimas censeas.

GEN. - Evidem recensebo lubens, cum ut tibi gratificer et prosim, si queam, tum ad meam recordationem. - Primum omnium docuit me, debere unumquemque non magnifice de se sentire, sed moderate, seu verius demisse: hoc esse optimae educationis ac verae comitatis solidum fundamentum et proprium. Dehinc navare operam, ut animum excolat atque exornet cognitione rerum, scientia et exercitamentis virtutum; alioquin hominem non hominem esse, sed pecus. Rebus sacris interesse cum maxima attentione et reverentia: quidquid audias, seu videas, existimare magnum, admirabile, divinum, et quae captum tuum exsuperent. Crebro te Christo Redemptori commendare precibus; in illo spem et fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obsequenter te praebere, inservire illis, ministrare, et quaecumque valeas, commodare, prodesse, adiu-

vare. Magistrum colere ac deligere tamquam parentem, non corporis, sed - (quod amplius est) - mentis. Sacerdotes Domini revereri, illorumque doctrinae audientem se exhibere, qui referunt nobis personam Apostolorum, atque ideo Domini ipsius. Senibus assurgendum, caput nudandum, attente illos auscultandum, a quibus ob diutinum usum rerum collecta sit prudenteria. Magistratus honorare, illisque aliquid imperantibus dicto esse audientem, a quibus cura nostri est commissa. Viros magni ingenii, magnae eruditiois, probos suscipere, admirari, colere, bene illis cuperere, et amicitiam illorum ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur; et id potissimum, ut similes eorum evadamus. Denique iis, qui sunt in dignitate, deberi reverentiam; idcirco impendendum esse liberaliter ac libenter. Quid tu de hisce praeceptis dicas?

BERN. - Mea quidem sententia, de prompta esse ex divite quodam prudentiae promptuario. Sed dic mihi: An non sunt multi ad dignitatem evecti homines indignissimi? Quid, queso, de his sentiebat Firminus? An eodem esse honore prosequendos, quo potiores?

GEN. - Non ignorabat Firminus esse tales non paucos; sed non concedebat aetati nostrae ut nos inter eiusmodi et alios poneremus discrimen: nondum tantum esse nactos nos vel ingenii, vel prudentiae, ut id possimus dijudicare: eam censuram et sapientibus esse viris relinquendam, et iis, quibus illorum est regimen commissum.

BERN. - Recte hoc quidem, ut videtur.

GEN. - Addebat non debere adolescentem in nudando capite lentum esse, non in flectendo genu, non in unoquoque honorifice appellando, non in comi sermone ac moderato. Non decere multum loqui apud maiores natu, aut superiores; id enim alienum esse a reverentia illis debita: tacitum illos auscultare, et ab eis

haurire prudentiam, cognitionem rerum variarum, rectam atque expeditam loquendi rationem. Brevissima est ad scientiam via, audiendi diligentia. Prudentis et ingeniosi esse de rebus iudicare, uniuscuiusque de iis quae probe novit; ideoque negabat ferendum esse adolescentem, ad pronunciandum ac definiendum proclivem: debere illum in statuendo aut iudicando de re, quantumcumque levi atque exigua, esse cunctabundum, seu potius timidum, conscient videlicet suae ignorantiae. Quod si in iudicio de re qualibet par est adolescentem esse talem, quid fieri de litteris, de disciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus atque institutis maiorum? De quibus non solum sententiam ferre iuvenem, sed nec disputare, aut vocare in quaestionem sinebat Firminus: non cavillari, non rationem reposcere, sed tacite ac modeste obtemperare: quod dictum Platonis auctoritate fulciebat, magni illius in sapientia viri.

BERN. - Quid, si sunt leges aut mores pravi, iniqui, tyrannici?

GEN. - Idem et hoc Firminus dissebat quod de senibus. Non ignoro equidem - aiebat ille - multos esse receptos in civitate mores parum probabiles; sanctas leges esse, alias iniquas; sed tu imperitus rerum vitae, quomodo id censemebis? Nondum eo pervenisti eruditione et usu rerum, ut de eo possis statuere. Fortasse, quae tua est ignorantia vel animi libido, improbas esse leges iudicabis, quae sint rectissimae et magno consilio statutae; rursus vero optimas, quas iustum abrogare. Sine illos de iis inquirere, disputatione, definire, qui causam queunt de singularis probabilem reddere: tu id non posses.

BERN. - Ita est plane. Perge ad alia.

GEN. - Nullum esse decentius aut gratiosius adolescenti ornamentum, quam verecundiam. Nihil impudentia tetrius aut invisius. Magnum esse aetati nostrae ab ea periculum: ab ea nos ad turpes actiones

arripi, quarum paulo post gravissime poeniteat. Multum itaque esse cum illa luctandum, quod omnino prosteratur, ne nos ipsa prosterat. Otiosus homo saxum; male occupatus bellua; bene occupatus vere homo. Homines nihil agendo male agere discunt. Cibum et potum metiendum naturali desiderio famis aut sitis; non gulositate, aut prava libidine infaciendi corporis. Quid potest dici rectius, quam hominem ea ingerere in suum corpus edendo et bibendo, quae exuant illum humana conditio, transferant in belluina, aut etiam in stipitem? Compositio oris et cuneti corporis, quemadmodum animus sit intus habitus, loquitur. Sed ex universa exteriore facie nullum animi speculum aiebat esse certius, quam oculos; ideoque convenire illos esse sedatos et quietos, non elatos nec deiectos, non mobiles, sed nec rigentes faciem ipsam non in torvitatem nec ferociam compositam, sed ad hilaritatem atque affabilitatem. Sordes et obscaenitates abesse decet a vestitu, sermone: sermonem nostrum nec arrogantem et pavidum, nec vicious abiectum et effeminatum volebat esse; simplicem autem et minime copiosum, non detortum ad pravas interpretationes; nam, id si fiat, nihil erit tutum loqui, et frangitur generosa loquendi indoles multis atque ineptis cavillis. Manus, quem verba facimus, non iactandas; non caput quatendum; non crispandum latus; non vultum corrugandum et distorquendum; non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat esse tetrius, nec aliud aequa abominabatur, quippe aliud non esset ad vitae communionem perinde damnosum. Multo iustius debere ab hominum consortio pelli mendacem, quam qui sit furatus, aut qui aliquem pulsaverit, aut qui adulteraverit nummum: quae enim esse potest vel rerum ve! negotiorum contractio, vel consociatio sermonum cum eo, qui aliud loquitur, aliud sentit? De sodalibus et amicitiis adolescentium multum ille loquebatur et accurate:

non exiguum id esse momentum ad probitatem, aut flagitia nostrae aetatis: transire ad nos amicorum nostrorum et sodalium mores, tamquam contagia; et tales nos fere fieri, quales si sunt, quibuscum versamur; idcirco ea in re magnam esse diligentiam atque operam navandam. Nec permittebat nobis, ut ipsi amicitias et familiaritates deligeremus, sed ut a parentibus, aut magistris, aut educatoribus nostris delectas et traditas acciperemus et coleremus. Illos ratione duci in eligendo: nos autem rapi prava aliqua animi cupiditate. Quod si quo casu in necessitudines incideremus inutiles aut noxias, a superiori auctoritate admonitos, abiicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille cum alia permulta, magna sane atque admirabilia, tum haec ipsa diffusius et exactius. Sed haec erat propemodum de recta adolescentium educatione summa.

BERN. - Ille vere beatus, qui haec praecpta sit diligenter persequuturus!

AD SANITATEM TUENDAM

Aphorismi sive praecpta medendi generalia ex pluribus casibus particularibus abstracta, ex variis auctoribus collecta.¹

§ 542. - *Tōv ἐξερυθῶν* duo sunt genera: alii calidi et humidi sunt, hepaticique dicuntur, et multum sanguinis generant; pulsus habent plenos, elatos, magnos; multum sumunt alimenti; febribus continuis, synochis putridisque sunt obnoxii. Si in quartanas incidunt, eae longae quidem sunt, sed securae. Alii colorem habent rubrum et hepar praecalidum: sed calor in humiditate positus non est, sed in nescio

¹ Cfr. fasc. sup. mens. Iuli.

quo squallore, siccitate, humiditatis inopia: et hi tametsi rubore alias fugaci perfundantur, suffundanturque, tamen hoc non est indicium abundantis sanguinis, sed calidioris hepatis sanguinem acrem, subtilem serosumque generantis. Sic sunt pauci sanguinis, pulsu satis celeri, non elato, non plano; valetudinarii vivunt; serosis humoribus abundant, febribus longis, hecticis, haemorrhiae detinentur, fluoribus hepaticis, et si in quartanas, alias continuatatem habent, utpote sanguine non humectato nec corde, et inaequalitate in pulsibus perseverante urinas mittunt aquae; et alias in quartanam incident atrabilariam, horrificam. Piores ἐξερυθροί venae sectionem facile ferunt, Posteriores nonnisi cum summa difficultate; hypochondriacis morbis laborant, et obstructionibus mesenterii, et tenaces sunt, et moesti, et facile terrentur, et apprehendunt. Imo in hydropem siccum facile delabuntur. Utrique solemnis subinde est quaedam alvi fluxio, quae dum fiat, ut erat morborum vindex, ita quum cessat, eorum demum est promotrix. In his εὐεξίᾳ et εὐχροΐᾳ mala est: omnis enim εὐεξίᾳ et εὐχροΐᾳ, quae praeter rationem advenit, consuetis naturae legibus non continetur, imo potius est ob veteris et solemnis evacuationis suppressionem, quae ob partium solidarum repletionem et instaurationem nata est. Haec εὐχροΐα solum indicat abdomen plenum esse, mesenterium plenum, unde vetus sterlus illatum illam ὥρρων secundum quid, non absolute, bonum inducit. Εὐεξίᾳ haec morbos a plenitudine indicat, non sanguinis, sed humorum in abdomine contentorum. An praeterea bene habent? Non! HIPPOCRATES (Lib. Coac. animadv.) ait: «Coloris bonitas et sudores sine febri, aut inordinatam diaetam docent, aut vetus sterlus subesse. Haec coloris bonitas bona non est, uti nec ea, quae in peripneumonicis adparet». Sic non quoties quis saturni rubore est, dicere oporteat, eum valde sanum esse, nec

taliter affectum dicere oportet temperamento esse sanguineo. Rubens gena non propterea sanguinis dominatum declarat. Nam bifariam rubent genae, aut propter sanguinis abundantiam, et tum eos sanguineos esse dices, et ii quadrati esse solent, rubicundi. Parum de rebus solliciti (nisi inclinante aetate corpus minime perspire) et liberaliores esse oportet in sanguine mittendo.

§ 543. - In iis, qui febricitant, et insigniter satis, sed non valde sitiunt, et levibus momentis exhorrescent, non est aequum usum magnorum remediorum accelerare, praesertim caelo paulo frigidore. Innumerous vidimus hieme tepido febricitantes eo modo quo descriptum a nobis est, quibus medici praepropere vulgatam minimum medendi viam sequentes, et sectionem et purgationem adhibent. Ecce proticadere sufficit, non scammoniata eradicantia medicamenta, in quo graviter peccatur.

§ 544. - BALLONIUS observavit medicamentum etiam blandum, horis pomeridianis, tribus horis a prandio exhibitum, magnum habere effectum. Hinc dicere possumus, ait BALLONIUS, in his quibus alvus admodum adstricta est, ex usu esse, si quatuor horis a prandio exhibeamus pharmacum.

§ 545. - HIPPOCRATES observat in affectibus pulmonum, praesertim si inflammatio sit, insignem mutationem pulsus, et animi defectionem, quod nos advertimus saepe; imo et quoties multa pituita infarcti sunt pulmones, et si a capite catarrhus illabitur, quidam ita affecti simul putant, sibi animum deficere. Quod pauci animadvertentes, illud ad inanitionem revocant, et ad repletionem confugunt. Pulsuum inaequalitas et nonnunquam intercalatis intermissione potest provenire ab obstructione levium arteriarum: potest et propter pulmonum ipsorum infarctum provenire, aut mollitudinem et laxitatem ipsorum, utpote qui in costas incumbunt, quod adnotavit

HIPPOCRATES: maxime vero videtur fieri ex pravitate anatymiaeos; declarat id indicatque subinde curatio; nam pro graduibus purgationis pulsus restituitur subinde.

§ 546. - HIPPOCRATES (*Prorrh.*, 2) observat in morbis funestissimis contingere quandam leucophlegmatiae speciem, ob malignam qualitatem et flatulentam, quod in phthisico quodam BALLONIUS vidit, cui totum corpus moribundo intumuit, ac facile disparuit.

I. FAM.

ANNALES

Nationum Societas.

Genevae, ex instituti legibus, iterum coadunata sunt tum Supremum Consilium, tum Coetus universus Societatis Nationum; quas sessiones quae de imminuendis armis erunt proxime sequentur. De quo quidem argumento, magis quam de argumentis singularibus in coetu tractandis, magni momenti hodiernus duplex conventus habetur, quippe qui occasionem praebiturus sit variis de vitalissima ad pacem servandam quaestione sermonibus instituendis.

Re quidem vera huiusmodi inter civitatum legatos colloquia quotidie nunciantur; quinimo haec proposita inter Galliam, Italiam et Angliam constituta: quatuor annorum spatium stabiliendum ad singularum nationum armorum vires recognoscendas; quibus per spatium idem, nulla exhinc immutatio induci deberet. Hisce vero cautionibus Germaniam obstituram esse dictant.

Neque a re aliena visa est oratio ab austriaco cancellario Dolfuss habita, qui suae civitatis politicas necessitates illustravit ad eam fortem validamque firmam iuxta catholicam doctrinam et corporationum, qui dicitur, ordinem.

Mentionem quoque non omittemus italicae rogationis de oeconomia restaurazione regionum Danubium flumen circumstantium, examini ceterarum Europae civitatum subiectae.

Referemus denique ad sedes temporarias in Consilio Societatis Nationum hoc anno occupandas, electas esse Argentinam, Danicam et Australianam civitates.

* * * Amicitiae et commerciorum foedera.

Huiusmodi foedera recens inter Graeciam ac Turcarum civitatem, pariterque inter Italiam et Russiam inita sunt; de quo quidem italici gubernii dux Mussolini declaravit ipsum iuxta debitam magni illius populi aestimationem iudicandum esse, non quidem ex hodiernis publicarum illic rerum constitutione, a quibus imperia omnino distantia Italiae mens separatur.

* * * Cubana seditio.

Cubana seditio, superiore Augusto mense exorta, perdurat adhuc: praeses praesidatus, dum septentrionalis Americae bellicae naves Habanae in portu eventibus invigilant...

POPULICOLA.

VARIA

Magna inundatio in Gallia Cisalpina.¹

Autumni mensibus (anni MCDXCIM) tota fere in Gallia Citeriore eiusmodi tempestates, tamque continentis pluviae fuerunt, ut in Bergomatium finibus aqua denos quinos pedes praeter consuetudinem excreverit, aedificisque quamplurimis dirutis ac pontibus lapideis abreptis, magnum puerorum et mulierum numerum virorumque

¹ Ex P. BEMBI historiis.

repentino impetu oppresserit. Neque in Brixianorum finibus flumina non ingentem stragam ediderunt. Athesis quidem quam Veronae urbis magnam partem pervasisset et complures domorum parietes subruisset, etiam pontem firmissimum medio in oppido deiecit. Medoacus et ipse ripas non uno in loco transgressus, optimam Patavini agri partem illuvie vastitateque foedavit. Padus utriusque ripae vicinitates ita est depopulatus, ut omnia luctu et moerore impleverit.

* * *

Iocosa.

Tuccius in schola.

MAGISTER. — Piscibus hoc proprium et singulare est, quod a ceteris animantibus discriminat, eos mutos esse.

TUCCIU. — Papae!

MAGISTER. — Quid istaec exclamatio, Tucci?

TUCCIU. — Cognoscere vellem, qui in aqua loqui posset!

Tuccius amico:

- Designare vales animal, quod magis homini adhaereat?
- Ecquae difficultas? Canis.
- Minime quidem.
- Felis?
- Neutiquam.
- Ecquod igitur?
- Sanguisuga!

* * *

Aenigmata.

I.

Herba colore rubro sum dives, odore fraganti. Immuta frontem: blandus amator adest.

Ripae sum margo. Mutatur si mihi paullum Finis, do graeco nomina calceolo.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1). *Venti-lator*; 2). *Do-la-re*.

DE ROBERTI SCOTTI

[21]

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

XIII. kal. Mart. progressi sunt ad undeoctagesimi gradus punctum duodetrigesimum. Hic intellectum est mannos terrime laborantes via amplius procedere nullo pacto posse. Etiam frigora ad trigesimum Celsii gradum descenderant. Scottus igitur, tametsi ad ipsum octogesimum gradum cogitaverat, iam ibi deponi iussit nongenta nonaginta mercium chilogrammata locumque nominavit « Amphorale receptaculum ». Relicta hic sunt cibaria hebdomadarum septem, oleum hebdomadarum duodecim, panis bis coctus, faravenarium, placentae caninae, compressum fenum, calceamentorum nivalium paria duo et duo bacula, duae traheae longae metra terna et singula dimidia metra¹ unius ornatus equi, thermometrum imis metiendis gradibus, duae pyxides, una ignescenti ligno, altera, chocolato plena. Locus ipse editus in metra duo, quo longius conspiceretur notatus est nigro vexillo et coacervatis pyxidibus tosto pane refertis, vel vacuis, ex quibus lucis reflecterentur radii, et aliae pyxides, quibus thea fuerat condita, affixae sunt erectis traheis. Et circumdabant locum equorum valla.

Postero die, qui fuit a. d. XII. kal. Mart., Scottus redire coepit per hibernaculum Discovery ad promontorium Evans, ad quod pervenit XVII kal. Maias. Sed fuit plenissimus laborum redditus. Nam confectis primo die chilometris quadraginta tribus, postridie vel quadraginta octo. IX

¹ Semimetra, si tibi placet, post dicemus.

kal. Mart. canes decepti niveo ponte incidentur in glacie fissum altum viginti metra, ubi pons similis stationem dabat. Aegerime ibi primum pendentes in aere extrahuntur canes. Deinde se Scottus dimitti voluit in inferiorem pontem ad levandos duos, qui illic cubabant, canes. Ad extremum tredecim canes, nam tot erant, et viri omnes et merces cum trahis erant in tuto. VIII kal. per ventum est ad eum locum quem « Cellam tutam » vocatum esse supra diximus. Hic Scottus invenit Evans et Cohane et Forde cum uno manulo. Dolent hi duos perisse in reditu. « Magnum damnum est » — inquit — « sed erant veterimae bestiae et minimi pretii. Sed ubi est Atkinson et Crean, quorum nullum hic video vestigium? » Et eodem die contendit cum tribus sociis ad locum Discovery. Casa vacua erat nive, significatumque erat cerussa iacere intus passuum cum ducis epistolis. Sed nullus ibi conspectus est pasceolus. Postremo Scotto venit in mentem Atkinson et Crean revertisse ad « Cellam tutam »: hos se alia via non conspicere potuisse praete-reuntes. Et paulo post ipsi ad Cellam puo-fici vestigium conspicati sunt traheae, et, quum ad tentoria pervenissent, ab illis sociis salutati sunt. Atkinson reddidit, inter ceteras epistolas, litteras Campbellici, quibus ille nuntiabat in balenarum sinu se convenisse Amundsen, Norvegum, iter poli molientem. Nam Campbell, sicut Scottus praeceperat, Terra nova versus orientem profectus erat, ut in terram Eduardi VII egressus eorum locorum per vestigaret na-

turam. Nam usque ad illam terram ducitur congelatus Rossi sinus. Cuius margo quum nusquam ostenderet occasionem egrediendi, Campbell constituerat regredi, unde profecti erant.

Illati in locum, qui Ballonhafen, id est « aerostati portus », dictus erat, portum ipsum vident evanuisse; paulum progressi conspicantur navem revinctam in maris glaciem. Explicatum illico vexillum Norvegum resalutavit. Inciderant in Amundsen, navarchum, et ipsum iter poli molientem. Campbell et Pennell statim transierunt in Norvegorum navem, cui « Frum » nomen. Qui eos exceptit, Nilsen tribunus, certiores fecit Amundsen in hibernaculo esse trans glaciem a sex chilometris, sed venturum in navem hora nona. Campbell eo tempore reversus salutavit ducem Norvegorum, a quo multa audivit de viri consiliis: se advenisse pridie Non Ian.; inclusum glacie fuisse dies omnino quattuor; hibernatum fuisse in aerostatico portu, sed non iam invento consedisse ad sinum balenarum, qui locus imprimis visus esset ad hiberdandum idoneus. Tum ab Amundsen benigne invitatus Campbell cum duobus sociis se ad Norvegorum stationem contulit. Ampla erat taberna, quae ex culina constabat et ex diaeta, ad cuius parietes loculi erant lectorum. Non longe a taberna complura tentoria erant, et lectissimi canes delicati erant Groenlandini centum sexdecim. Omnibus circumspectis Amundsen hospites pransos reduxit ad navem, in qua vicissim pranderunt Norvegi. Quae res quum legisset in Campbellicteris Scottus: « Haud dubium, quin haec Amundsena consilia meas rationes non nihil turbent. Centum et decem chilometris eius via brevior est, neque unquam pntaveram tot illum canes salvos in congelatum aequor esse educturum. Hos iungere prudentiae esse videtur. Nam sic ei iam maturius proficiisci licebit, quam mihi cum manululis, quos utinam nunc ex hoc

loco in tutum possim ducere! Sed quid refert? Non decet moveri me Amundseno consilio, sed ire pergam proinde ac si nullum noverim Amundsen. Nihil haesitabo, nihil timebo, omnibus viribus gloriae serviam patriae meae ».

Tum vero multis locis glacie dehiscente, amisis, praeter duos, manululis, descendebant in hibernaculum Discovery. Hic satis vixerunt commode maris congelationes exspectantes, Scotto interim admodum sollicito pro hibernaculo suo: restitissetne superiorum hebdomadarum tempestatibus taberna, an non undis obruta esset tam propinquia Murdorio sinu. Itaque Idibus Aprilibus Scottus cum parte virorum nam reliquos cum equis et canibus relinquendos putabat - iter fecit per oram chilometrum quatuordecim. Hic fune delapsi in glaciem littorum sunt. Sed quod ea recentibus inspensa erat crystallis, aegre vehebant traheas, et venerunt ad glacialis linguam circiter dimidiad sextam. Sublatis trahis in murum altum metra duo, leniore lapsu ventum est ad glacialis latus superius hora sexta. Sumpta thea, quamquam ortae tenebrae erant, progressi sunt usque ad horam decimam. Dum dormiunt, furere coepit turbo, quo etiam proximum diem et noctem retenti sunt. Postero die, qui fuit a. d. XVII kal. Mai., hora septima, surrexerunt. Mordebat adhuc frigora, turbo remiserat. Appropinquantibus promontorio signa occurserunt vitae: in nive impressa vestigia, longum filum sericum, quo meteorologus follem tenuerat. Quod firma glacies promontorium late circumdabat, haec via erat in sinum septemtrionalem.

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI. Ep. Porphyreonen.,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS